

Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності' 2010**УДК 330:002****Пархоменко О.В., к.е.н. заступник
директора УкрІНТЕІ****СОЦІАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ЯК ЧИННИК ІННОВАЦІЙНОГО
РОЗВИТКУ****Пархоменко О.В., Соціальна інформація як чинник інноваційного розвитку**

Світова економіка початку XXI століття характеризується кардинальними змінами у визначенні напрямів економічного прогресу. Основні акценти переміщуються на завдання прискореного інноваційного розвитку, переходу до економіки, що базується на знаннях, її основа - це інтелектуальні ресурси, інтелектуальний капітал, наука, процеси трансферу результатів творчої діяльності у виробництво матеріальних та духовних благ. В сучасних умовах економічного розвитку інноваційна модель господарської діяльності стає однією з головних передумов підвищення конкурентоспроможності країни. При цьому головним джерелом інновацій виступає науково-технічна діяльність, містком для впровадження технологій у реальну економіку –трансфер технологій, а головним гравцем на ринку інновацій - підприємства, які перетворюють нові знання у додану вартість та матеріальні блага.

Країни, що лідирують у світовій економіці, сьогодні знаходяться на старті нового науково-технологічного прориву, закладаючи основи шостого технологічного укладу і забезпечуючи, таким чином, на тривалу перспективу свою конкурентоспроможність на світовому ринку товарів та послуг. Економіка знань може існувати і розвиватися тільки в суспільстві знань, в суспільстві, в якому виробництво і використання знань стають не тільки економічно доцільними, а і в різноманітних формах входять в повсякденне життя «рядових» людей. Ключовими елементами інноваційного розвитку стають інформація, людина і знання.

Інформація і знання начебто всім відомі, ними всі користуються, вони увійшли в наше життя і ми не дуже замислюємося в їх значенні. Інформація і знання все більше входять в нашу повсякденну творчу діяльність, яка формує знаннєво-інформаційну основу соціально-економічного розвитку.

Коли знання окремої особи фіксується на різного роду носіях і оприлюднюються, то вони стають вже інформацією. В такому випадку знання переходять до категорії інформації. і така інформація вже є соціальною інформацією. Таким чином є два види інформації, а саме: природна і соціальна[1]. В сучасних умовах соціально-економічного розвитку кількість соціальної інформації бурхливо зростає.

По даним ЮНЕСКО на початку XIX ст. в світі виходило 100 періодичних наукових видань, до 1950 р. їх кількість зросла до 1000, в 1990 до 10000, а сьогодні більше 100000. Сьогодні кількість статей в журналах щорічно друкується приблизно 3 млн. Книжок надруковано за останні 25 років стільки, скільки було надруковано за попередні 500 років. В Україні сьогодні випускається більше тисячі тільки наукових видань.

Кількість інформації зростає, інформаційно-знаннєве навантаження на людину теж зростає. Якщо населення земної кулі збільшується в двічі через кожні 45 років, а число вчених подвоюється через 15 р., то соціальна інформація збільшується в 10-15 разів щорічно, а це свідчить про її важливість як для технологічного так і для соціального розвитку.

Визначимось з терміном “соціальна інформація”. Соціальна інформація це знання про результат праці людини, яке свідомо переведені людиною в ранг інформації, роблячи її доступною суспільству для використання. Творцем соціальної інформації є людина[2].

Якщо природна інформація, автором якої є природа, створює можливості для творчості, а людина на базі цих можливостей розробляє практичні варіанти застосування природної інформації у вигляді знань, то виходить, соціальна інформація і є основою соціально-економічного прогресу, а людина виступає в цьому процесі творчим посередником між інформацією і знаннями, перетворюючи загальнонаукове в індивідуальне, яке або привласнює собі, або перетворює в суспільне надбання у вигляді нової, але вже соціальної інформації. Такий підхід до розуміння термінів «інформація» і «знання», відкриває нові методологічні можливості трактування методів організації трудових процесів людини в сучасних умовах.

Слід зазначити, що кількість і значення соціальної інформації в сучасному суспільстві постійно зростає. Життя динамічно змінюється за рахунок технологічних змін у виробництві, за рахунок випуску нової прогресивної техніки, технологізації життя, а також за рахунок формування нових взаємовідносин в суспільстві. Все це нове формується на базі створення нових знань і появи нової соціальної інформації у всіх сферах життєдіяльності людини (політичній, економічній, релігійній тощо). На цьому принципі функціонує замкнене безкінечне коло прогресу.

Розглянемо соціальну інформацію як з науково-практичної сторони, так і з позиції її ролі як базової основи інноваційного розвитку. Якщо в широкому плані розглянути структуру соціальної інформації, яка представлена на рисунку, то можна побачити, що соціальна інформація складається з трьох основних блоків інформаційного забезпечення трудових процесів і життя в цілому.

Кожний з перерахованих на рисунку видів соціальної інформації створює великий вплив на життя людини. Зокрема, відомо, яку величезну роль в історії людства відіграла і відіграє релігія. Велику роль в розвитку суспільства відіграє і соціально-економічна інформація, яка є основою політичного і економічного напрямків розвитку. Але найбільш глобальне значення для розвитку суспільства має наукова і науково-технічна інформація, оскільки вона сьогодні є домінуючою в прогресивному розвитку. В зв'язку з цим зупинимось на розгляді значення і визначення особливостей наукової і науково-технічної інформації, яка є базою швидких технологічних перетворень.

Сьогодні ще мало досліджується значення, роль і особливості впливу наукової та науково-технічної соціальної інформації на прогресивні перетворення сучасності. XXI століття дає людству можливість рухатися швидко на шляху прогресу саме завдяки науковій та науково-технічній інформації. Науковий, технічний і технологічний розвиток безпосередньо пов'язаний з науковою і науково-технічною інформацією (НТІ).

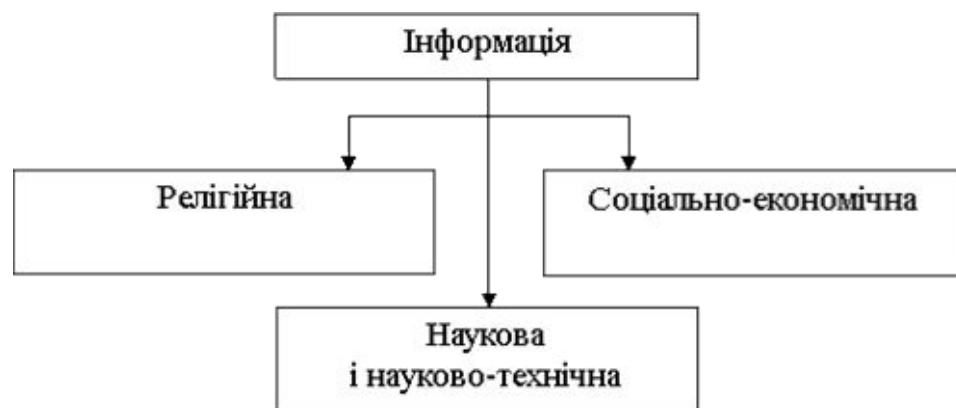

Рис. 1 Основні види соціальної інформації

Багатогранне використання науковій та НТІ і велике її значення для розвитку суспільства дали підстави для народження нового наукового напрямку - інформології. Такі дослідження мають значну перспективу. Чому саме?

Відомості щодо перетворень і досягнень людства протягом тисячоліть передаються за допомогою соціальної інформації. Осмислити значення науковій та НТІ допомагають закони діалектики, які виконують роль інструменту розуміння ролі наукової та НТІ в нашому бутті. Наукова та НТІ - дзеркало прогресу, оскільки все нове відбувається за допомогою саме НТІ. Науково-технічна революція народжує нову наукову та НТІ. У тому, як реально змінюється світ навколо нас, помітну роль відіграє соціальна наукова та науково-технічна інформація. Знання про філософію наукової та НТІ, науку і техніку набувають великого значення для широкого осмислення соціальної ролі прогресу.

Розвиваються наука, техніка і людина, наслідком чого є збільшення обсягів НТІ, яку аналізує людина, створюючи нові науково-технічні знання. Відбувається тісний взаємозв'язок діяльності людини в середовищі науково-технічного прогресу, який впливає на виховання нової поведінки людини і її поглядів на подальший розвиток цивілізації. Технічні здобутки з часом застарівають і зникають як матеріальні об'єкти, а соціальна інформація залишається і стає основою для аналізу і подальшого прогресу. На перетині такої складної взаємодії технічної науки, техніки і людини створюється НТІ, формується філософія НТІ як специфічна галузь філософських знань.

Розглянемо деякі особливості наукової і науково-технічної соціальної інформації, яка сьогодні бурхливо розвивається і користується великим попитом. Так:

по-перше, наукову і НТІ можна розглядати як реальний практично-прогресивний чинник, який, функціонуючи в інформаційному середовищі, став своєрідним особливим інструментом формування творчої праці. До цього інструменту є певні вимоги щодо накопичення, обробки і використання наукової і НТІ в практичній творчій діяльності;

по-друге, наукова і НТІ завжди мала й має практичну спрямованість на отримання конкретного результату творчої діяльності людини. Це підтверджується досягненнями всіх епох і періодів розвитку цивілізації. Сама НТІ є основним свідком накопичених досягнень минулого і основою прогресу в майбутньому. Значення НТІ для сьогодення, як ніколи, хвилює дослідників-науковців, економістів і філософів;

по-третє, наукова і НТІ відіграє велику роль у побудові взаємовідносин між людиною і природою, а також між людиною і суспільством;

по-четверте, НТІ має глибоку синтетичну природу в пізнанні об'єктивних законів природи. Життя постійно визначає і конкретизує потреби суспільства на всіх етапах розвитку, який не може відбуватися без наявності аналізу НТІ. Аналітичну роботу здійснює людина, яка і створює нові як наукові, так і технічні знання. НТІ відіграє роль благодатної землі, на якій виростають нові досягнення;

по-п'яте, наукова і НТІ – це основа для формування свідомої відповідальності за свої рішення через аналіз і прогноз результативності взаємодії прогресу і регресу, сутності людини і розуміння її життя, осмислення діалектики приватного і загального цілого. НТІ розширює можливості людини в питаннях взаємодії людини з природою та розуміння значення науково-технічної революції і глобальних проблем в осмисленні перспектив розвитку суспільства;

по-шосте, методологічне значення наукової та НТІ для розвитку суспільства полягає в можливості поєднання масивів наукової та НТІ з творчою діяльністю людини і створення симбіозу НТІ з свідомістю людини, які є безкінечним ланцюгом формування нових наукових і науково-технічних знань; а також – в універсальності законів речовинно-енергетичної природи, яка є основою усіх систем праці, які створюють нову НТІ з також універсальними ознаками. НТІ народжується в системі праці в тісній взаємодії людини і природи на базі здобутих раніше наукових і науково-технічних знань;

по-сьоме, наукова та НТІ має велике значення в особистісному розвитку, оскільки завжди було важливим урахування власного, особистісного фактору, тобто того, що характеризує багатогранність людини як суб'єкта діяльності в інформаційному середовищі. Тому сьогодні ми є свідками впровадження інтелектуальної економіки. У цьому процесі основну роль відіграє людина, яка живе і функціонує в інформаційному

просторі. Уміння збирати, обробляти і користуватися інформацією дає суттєві переваги в прогресивному розвитку. Відбувається процес самовдосконалення особистості у ході створення нового творчого продукту для суспільства.

Таким чином, основною найважливішою методологічною особливістю наукової і науково-технічної інформації є її випереджально-прискорювальне призначення в соціально-економічних процесах. Особливо це помітно в підвищенні продуктивності праці за останні десятиріччя.

Загальнонаукове розуміння значення соціальної інформації підносить її роль на новий, вищий щабель розвитку. Соціальна інформація виконує не тільки пізнавальну функцію, але й методологічну як інструмент з великими можливостями пристосування до методу аналізу і пізнання. У кожному конкретному варіанті застосування (системний, структурний, функціональний, модельний, імовірнісний тощо) інформація відіграє конкретну роль і має унікальне значення для змісту проблеми і наповнення методу аналізу. З другого боку, всі методи взаємодоповнюють, а не виключають одне одного. Це ще раз доводить тезу про універсальність інформації, і в основі пізнання світу лежить інформаційний підхід. Соціальна інформація і аналітика направлені на забезпечення творчо-розумової діяльності людини.

Особливе значення для самовдосконалення людини має соціальна інформація, а тому визначимось з основним призначенням соціальної інформації для сучасного розвитку.

Першою суттєвою ознакою соціальною інформації є її і чітка спрямованість на практичний кінцевий результат. Це є обов'язковим елементом створення і використання соціальної інформації. Соціальна інформація завжди спрямована на досягнення системою корисного результату, на перетворення сучасної реальності.

Другою суттєвою ознакою формування і використання соціальної інформації є її вирішальне значення для наповнення і визначення соціального капіталу, який в сучасних умовах розвитку стає двигуном прогресу. Нагадаємо, що соціальний капітал виникає на базі соціальних зв'язків, які створюються і реалізуються через відносини, які в свою чергу формуються у процесі і динаміці. Відносини між людьми складаються за допомогою соціальної інформації, яка постійно оновлюється і яка постійно повинна бути доступною членам суспільства.

Соціальний капітал як соціальна інформація можуть створюватися на різних рівнях і напрямках функціонування суспільства:

- на міждержавному, державному, регіональному, галузевому, на різних просторових критеріях;
- на рівні корпорацій, холдінгів, асоціацій або кластерів тощо, але об'єднуючим елементом всіх таких структур є створення як корпоративного соціального капіталу так і корпоративної соціальної інформації, які стають основою для отримання нових можливостей без значних додаткових витрат для учасників об'єднання в межах окремої сфери діяльності.

Інноваційна модель соціально-економічного розвитку вимагає постійної уваги до змін у соціально-економічному середовищі, до змін технологічного і виробничого характеру, до постійних змін попиту членів суспільства. Спеціаліст вимушений бути обізнаним в нових тенденціях розвитку і бути готовим передбачити розвиток подій хоча б на невеликий проміжок часу. Адаптація людини до таких вимог часу є можливим якщо створити, наприклад, додаткову корпоративну соціальну інформацію. Одним з ефективніших шляхів досягнення цієї мети є створення відповідного кластеру.

Таким чином кількість і якість соціальної інформації є одним з вагомих показників, які характеризують соціальний капітал.

Третьою ознакою соціальної інформації є її вплив на процес формування соціальних вимог до створення системи взаємозв'язку між соціумом і науковцями країни, між бізнесом і творчою елітою соціальної системи. Сьогодні замовник на нові знання

(бізнес) і творець знання (науковець) вплетені в єдиний ланцюг прогресу. Результатам наукових досліджень вже наперед є місце в бізнесі. Практична спрямованість досліджень є вже майже обов'язковою вимогою до замовлень на науково-технічні розробки. Основою процесу взаємодії бізнесу і творчої еліти суспільства є соціальна інформація.

Таким чином соціальна інформація в сучасних умовах соціально-економічного розвитку стає основною компонентою для формування економіки, яка базується на знаннях.

Список використаних джерел:

1. Пархоменко В. Д. Информация и знания: современные представления, внутренняя взаимосвязь / В. Д. Пархоменко, А. В. Пархоменко // Информация и инновации. – 2007. - № 4. – С. 4-14.

2. Пархоменко О. В. Теоретичні основи системи «інформація – знання» / О. В. Пархоменко. – посібник К. : Державний інститут інтелектуальної власності, 2008. – 172 с.